

Elżbieta Kołodziej

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

BANKI SPÓŁDZIELCZE JAKO UCZESTNIK RYNKU USŁUG BANKOWYCH

COOPERATIVE BANKS AS A PARTICIPANT OF THE BANK SERVICES MARKET

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, system bankowy, rynek usług bankowych

Key words: cooperative banks, bank system, bank services market

Abstrakt. Celem pracy było określenie udziału banków spółdzielczych w rynku usług bankowych w Polsce w latach 2009-2013. Podjęto także próbę oceny wyników efektywności. Banki spółdzielcze są uczestnikami rynku usług bankowych i pełnią istotną rolę w polskim systemie bankowym. Ich działalność jest powiązana z finansowaniem rolnictwa i obszarów wiejskich. Banki spółdzielcze mają kilkuprocentowy udział w rynku. Pod względem kredytów udzielonych podmiotom niefinansowym, udział w rynku wynosił w 2013 roku 6,3%. Silniejszą pozycję banki spółdzielcze mają w zakresie gromadzenia depozytów gospodarstw domowych (12,2%). Banki spółdzielcze generowały wyższy poziom kosztów, ale efektywność ich działania kształtowała się na poziomie porównywalnym do banków komercyjnych. Banki spółdzielcze poszerzają zakres swojej działalności, jednak nie wydaje się, by w ciągu najbliższych lat możliwe było przekroczenie kilkunastoprocentowego udziału w rynku.

Wstęp

Dążenie do usprawnienia działalności banków i zapewnienia ich wiarygodności wymagało stworzenia odpowiedniego systemu. System bankowy obejmuje instytucje będące z punktu widzenia prawa bankami oraz normy określające ich wzajemne powiązania i relacje z otoczeniem. O systemie bankowym można mówić, gdy rozwój banków i rynków finansowych wymusi ustalenie zasad działania takiego systemu [Iwanicz-Drozowska i in. 2010]. Układ, w którego skład wchodzi banki operacyjne i bank centralny, uważa się za system bankowy. Elementami systemu bankowego są również instytucje nadzorcze (Komisja Nadzoru Finansowego) oraz zapewniające sprawne funkcjonowanie banków, tj. Krajowa Izba Rozliczeniowa lub Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Rozwój rynków finansowych doprowadził do wydzielenia banków operacyjnych obsługujących podmioty gospodarcze i ludność. W Polsce funkcjonują banki komercyjne i banki spółdzielcze. Banki te mają różne strategie działania, kierują swoje oferty do różnych klientów. Podstawowym celem działania banku komercyjnego jest maksymalizacja/optimalizacja wartości rynkowej firmy, przez optymalizowanie nadwyżki finansowej i jak najwyższy poziom rentowności kapitałów własnych [Dziawgo, Zawadzki 2011, Czekaj, Dresler 2013]. Bank spółdzielczy, jako zrzeszenie osób, w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą i zaspokaja ich potrzeby [Cioch i in. 2009, 2010]. Banki spółdzielcze przede wszystkim zaspokajają potrzeby swoich członków [Kołodziej 2009, 2010]. Banki są pośrednikami finansowymi. Gromadzą nadwyżki finansowe jednych klientów, następnie za pomocą takich instrumentów finansowych, jak kredyty i pożyczki udostępniają je tym podmiotom, które potrzebują kapitału. Ich działalność polega także na dokonywaniu rozliczeń. Banki działają w konkurencyjnym otoczeniu. Oferują produkty stosunkowo jednorodne i mające niematerialny charakter. Znaczna liczba banków oferujących swoje usługi oraz duża liczba potencjalnych odbiorców spowodowały rozwój rynku usług bankowych (kredyty, lokaty, konta, karty kredytowe) [Kołodziej 2014].

Celem pracy było określenie udziału banków spółdzielczych w rynku usług bankowych mierzoną wartością gromadzonych depozytów i udzielonych kredytów dla podmiotów niefinansowych i gospodarstw domowych. Zakres czasowy badań obejmował lata 2009-2013, co pozwala ocenić, czy banki spółdzielcze w Polsce poradziły sobie na rynku, mimo zaistniałego kryzysu finansowego.

Material i metodyka badań

Dla realizacji celu badawczego pracy dokonano zestawienia oraz analizy danych statystycznych dotyczących sektora bankowego w Polsce za lata 2009-2013, publikowanych przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF). Wielkość rynku usług bankowych określono wartością udzielonych kredytów i zgromadzonych depozytów przez cały system bankowy z pominięciem banku centralnego względem sektora niefinansowego. Zmiany wartości gromadzonych depozytów (zobowiązań), udzielanych kredytów (należności) i osiągniętych zysków przyjęto za miarę rozwoju banków. Otrzymane wyniki zaprezentowano w zestawieniu z wynikami osiąganymi przez banki komercyjne dla zobrazowania sprawności działania banków spółdzielczych w porównaniu z bankami komercyjnymi. Efektywność działania zbadano wskaźnikami rentowności netto aktywów, rentowności netto kapitałów własnych oraz relacją kosztów działania do przychodów. Efektywność odniesiono do bazy porównań, którą były wyniki osiągnięte przez banki komercyjne.

Wyniki badań

Od wielu lat w sektorze bankowości spółdzielczej obserwuje się zmniejszanie liczby banków w wyniku procesów konsolidacyjnych. Najwięcej fuzji przeprowadzono w 1999 roku (406). Wraz z procesami łączenia następuje zjawisko powiększania zasięgu działania banku i przenoszenia ich central z gmin wiejskich do miast powiatowych. Podstawowe informacje dotyczące banków spółdzielczych za lata 2009-2013 przedstawiono w tabeli 1. Od 2009 roku liczba banków spółdzielczych obniżyła się o 5 podmiotów i według danych na koniec 2013 roku wynosiła 571. Na koniec 2013 roku banki spółdzielcze miały 4,8 tys. placówek, co stanowiło 31,5% placówek całego systemu bankowego. Około 19% osób pracujących w sektorze bankowym było zatrudnionych w bankach spółdzielczych (33 tys. osób). Ze względu na duże zatrudnienie, aktywa przypadające na 1 pracownika były w bankach spółdzielczych 3,2-3,6 razy mniejsze niż w bankach komercyjnych. Aktywa na jednego zatrudnionego rosną szybciej w bankach spółdzielczych niż w komercyjnych.

Wielkość rynku usług bankowych w Polsce mierzona wartością udzielanych kredytów i gromadzonych depozytów wzrasta. Według stanu na koniec 2013 roku wartość kredytów dla gospodarstw domowych była o 42% wyższa w porównaniu z końcem 2009 roku, a kredyty na rzecz podmiotów niefinansowych wzrosły o ponad 30%. Wielkość rynku mierzona gromadzonymi

Tabela 1. Dane dotyczące banków spółdzielczych w odniesieniu do sektora bankowego za lata 2009-2013 (stan na koniec roku)

Table 1. Data considering cooperative banks regarding banking sector within 2009-2013 (at the end of the year)

Wyszczególnienie/Specification	Rok/Year				
	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba banków/Banks number:	643	646	642	642	640
– spółdzielczych/cooperative	576	576	574	572	571
– komercyjnych/commercial*	67	70	68	70	69
Liczba placówek bankowych BS/ Cooperative bank outlet number	3 776	3 864	3 954	4 753	4 816
Udział/Share [%]	27,1	27,3	29,0	30,8	31,5
Zatrudnienie w BS/Employees number	31 722	32 131	32 800	32 966	33 084
Udział/Share [%]	18,1	18,2	18,6	18,8	19,0
Aktywa na 1 zatrudnionego [mln zł]/ Assets on 1 employed [mln PLN]:					
– spółdzielcze/cooperative banks	1,9	2,2	2,4	2,6	2,9
– komercyjne/commercial banks	6,9	7,5	8,5	8,9	9,3

* krajowe banki komercyjne oraz oddziały instytucji kredytowych (oddziały banków mających siedziby na terytorium UE)/domestic commercial banks and branches of credit institutions (branches of banks domiciled in EU)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów UKNF [Raport o sytuacji... 2010-2014]

Source: own calculations based on UKNF data [Raport o sytuacji... 2010-2014]

depozytami od gospodarstw domowych w ciągu okresu objętego analizą wzrosła o 45%. W 2012 roku akcja kredytowa w odniesieniu do gospodarstw domowych została wyhamowana. Kredyty te wzrosły nieznacznie o 0,2% do poziomu 533 mld zł, ale już na koniec 2013 roku wzrost wynosił 4,2%, a depozyty gospodarstw domowych gromadzone przez system bankowy wzrosły o 32,2 mld zł (6,2%). Wyniki te przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wielkość rynku usług bankowych mierzona aktywami i zobowiązaniami oraz udział banków spółdzielczych w rynku w latach 2009-2013 (stan na koniec roku)

Table 2. Banking market size measured by assets and liabilities and the share of cooperative banks in the market in the years 2009-2013 (at the end of the year)

Wyszczególnienie/Specification	Rok/Year				
	2009	2010	2011	2012	2013
Kredyty podmiotów niefinansowych [mln zł]/ Credit for no financial entities [mln PLN]:	641 225	698 513	796 503	805 497	833 466
– udział BS/share of coop. banks [%]	5,6	5,7	5,5	6,0	6,3
Kredyty gospodarstw domowych [mln zł]/ Credits for households [mln PLN]**:	391 381	475 440	531 990	533 250	555 505
– udział BS/share of coop. banks [%]	7,1	6,2	5,9	6,3	6,4
Depozyty podmiotów niefinansowych [mln zł]/ Deposits of no financial entities [mln PLN]:	552 807	605 157	683 322	707 259	757 914
– udział BS/share of coop. banks [%]	8,0	8,6	8,5	9,1	9,6
Depozyty gospodarstw domowych [mln zł]/ deposits of households [mln PLN]:	377 771	422 374	477 358	515 999	548 181
– udział BS/share of coop. banks [%]	10,5	11,1	11,1	11,3	12,2

* gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa/households and enterprises, ** osoby prywatne, rolnicy, przedsiębiorcy indywidualni/ individuals, farmers, individual entrepreneurs

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Udział banków spółdzielczych w rynku usług bankowych był kilkuprocentowy w zależności od przyjętej miary wielkości rynku. Banki spółdzielcze dzięki rozbudowanej sieci placówek zgromadziły w latach 2009-2012 ponad 11% depozytów gospodarstw domowych, a w 2013 roku 12,2%. W całym analizowanym okresie gromadzone od gospodarstw domowych depozyty były większe od udzielanych im kwot kredytów. W 2013 roku nadwyżka ta wynosiła 88%. Banki spółdzielcze opierają strategię działania na depozytach pozyskiwanych od podmiotów niefinansowych (przedsiębiorstw, osób prywatnych, rolników). Działalność kredytowa nie nadążała za przyrostem depozytów. Nadwyżki zgromadzonych środków banki spółdzielcze udostępniały bankom zrzeszającym. Uzależniło to wyniki finansowe banków spółdzielczych od przychodów odsetkowych uzyskiwanych z lokat w bankach wyższego szczebla i wpłynęło negatywnie na wyniki rentowności kapitałów własnych i aktywów [Analiza sytuacji... 2013].

Udział sektora banków spółdzielczych w rynku kredytów w ciągu badanego okresu systematycznie wzrastał. Pozycja banków spółdzielczych na rynku kredytów była najlepsza w 2011 roku. Od 2012 roku odnotowano poprawę tej pozycji. W 2013 roku udział banków spółdzielczych w rynku kredytów dla podmiotów niefinansowych (gospodarstw domowych i przedsiębiorstw razem) wzrósł o 0,3 p.p. i na koniec roku wynosił 6,3%. Rynek kredytów dla gospodarstw domowych (osoby prywatne, rolnicy i przedsiębiorcy indywidualni) w przypadku banków spółdzielczych wzrósł o 2,2 mld zł. Na koniec 2013 roku udział sektora banków spółdzielczych w kredytach udzielanych gospodarstwom domowym wynosił 6,4%. Spowodowane to było dynamicznym wzrostem kredytów na nieruchomości i kredytów inwestycyjnych na cele rolnicze z wykorzystaniem funduszy unijnych. Kredyty te odznaczały się dobrą jakością, więc banki spółdzielcze nie zaostrzały warunków ich udzielania.

W wielu krajach Unii Europejskiej (UE) bankowość spółdzielcza jest bardzo rozwinięta. W Holandii, Francji i Niemczech udział banków spółdzielczych w rynku wynosi nawet 20-30%. Nie

Tabela 3. Dynamika zmian należności i zobowiązań banków (rok poprzedni = 100%)
 Table 3. Changes dynamics of receivables and liabilities of banks (previous year = 100%)

Wyszczególnienie/Specification	Dynamika (rok poprzedni = 100%)/Changes (previous year = 100%)			
	2010	2011	2012	2013
Kredyty dla podmiotów niefinansowych/Credit for no financial entities:				
– spółdzielcze/cooperative banks	109,4	110,7	109,5	109,3
– komercyjne/commercial banks	108,9	114,2	100,6	103,1
Kredyty dla gospodarstw domowych/Credits for households:				
– spółdzielcze/cooperative banks	106,5	107,2	105,9	106,6
– komercyjne/commercial banks	114,7	112,2	99,9	104,0
Depozyty podmiotów niefinansowych/Deposits of no financial entities:				
– spółdzielcze/cooperative banks	118,0	111,5	110,5	113,5
– komercyjne/commercial banks	108,7	113,1	102,9	106,5
Depozyty gospodarstw domowych/Deposits of households:				
– spółdzielcze/cooperative banks	117,7	112,6	110,5	114,9
– komercyjne/commercial banks	107,9	113,1	107,8	105,1

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

wyduje się jednak, aby w Polsce w najbliższych latach możliwe było przekroczenie 15-procentowego udziału w rynku. Udział w rynku utrzyma się na poziomie 6-7% pod względem udzielanych kredytów oraz około 10% w zakresie depozytów [Kołodziej 2014]. Strukturę polskiego sektora bankowego cechuje duża stabilność.

Banki spółdzielcze systematycznie rozwijają swoją działalność, o czym świadczą zmiany wartości gromadzonych depozytów i udzielanych kredytów. Zarówno wartość kredytów, jak i depozytów wzrasta w tempie kilku procent rocznie (tab. 3). Ze względu na kryzys finansowy, 2009 rok cechował się najniższym przyrostem depozytów. W 2010 roku stan depozytów podmiotów niefinansowych i gospodarstw domowych wzrósł w bankach spółdzielczych o około 18% w relacji do 2009 roku. W bankach komercyjnych dynamika była niższa o ponad 9 p.p. W latach 2011-2012 nastąpił spadek tempa wzrostu depozytów. W 2013 roku w bankach spółdzielczych lokaty podmiotów niefinansowych zwiększyły się o 13,5%, a depozyty gospodarstw domowych o prawie 15%. Warto zauważyć, że wzrost wartości wkładów klientów w sektorze bankowości spółdzielczej był w latach 2012-2013 wyższy, niż w bankach komercyjnych (w odniesieniu do depozytów gospodarstw domowych różnica wynosiła prawie 10 p.p. w 2013 roku). Banki spółdzielcze, jako właściciele banków zrzeszających, wymusiły na nich podniesienie oprocentowania depozytów. Wysokie przychody odsetkowe od lokat w bankach zrzeszających zachęciły banki spółdzielcze do podniesienia oprocentowania dla klientów. Oprocentowanie depozytów w bankach spółdzielczych było wyższe niż w bankach komercyjnych, co przyczyniło się do szybszego zwiększenia salda depozytów, szczególnie od osób prywatnych.

Pod względem udzielanych kredytów banki spółdzielcze wykazywały najniższą dynamikę wzrostu w 2010 roku. Kredyty dla gospodarstw domowych zwiększyły się o 6,5% w relacji do 2009 roku, a kredyty dla podmiotów niefinansowych, a więc przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, łącznie o ponad 9%. W bankach komercyjnych odnotowano większe wahania. Złożyło się na to kilka przyczyn. Od 2009 roku w związku z występującym kryzysem na rynkach finansowych, banki stopniowo zaostrzały politykę kredytową i ograniczały udzielanie kredytów konsumpcyjnych. Jakość tych kredytów bardzo się pogorszyła i należało dokonywać wysokich odpisów z zysku na pokrycie ewentualnych strat. Kryzys finansowy spowodował też zmianę postaw kredytobiorców. Klienci ograniczali popyt na kredyty związane z konsumpcją, w szczególności samochodowe i ratalne. W 2012 roku akcja kredytowa na rzecz sektora niefinansowego została w bankach komercyjnych wyhamowana. Istotny wpływ na tę sytuację miało pogorszenie perspektyw

wzrostu gospodarki i sytuacji na rynku pracy, co przełożyło się na ograniczenie popytu na kredyt. Gospodarstwa domowe obawiały się o swoją przyszłą sytuację dochodową, co nie sprzyjało podejmowaniu zobowiązań. W 2013 roku kredyty zaciągane przez gospodarstwa domowe wzrosły nieznacznie o 4%. W bankach spółdzielczych, mimo tych niesprzyjających czynników, nastąpił wzrost stanu kredytów podmiotów niefinansowych o 9,5% w 2012 roku i dalsze 9,3% w 2013 roku oraz kredytów gospodarstw domowych – o prawie 6% w 2012 roku i kolejne 6,6% w 2013 roku. W latach 2012-2013 zarówno depozyty, jak i kredyty w bankach spółdzielczych zwiększały się szybciej niż w bankach komercyjnych, co przyczyniło się do wzrostu udziału banków spółdzielczych w rynku usług bankowych. Potwierdzają to dane zawarte w tabeli 2.

W 2011 roku sektor bankowy osiągnął zyski netto na poziomie 2008 roku, a więc sprzed kryzysu finansowego [Raport o sytuacji... 2012]. Zysk netto banków komercyjnych wzrósł w 2010 roku o 44% i o 31% w 2011 roku. W bankach spółdzielczych odnotowano niższy przyrost zysku netto (odpowiednio o 6,7% i 22%). Od 2012 roku dynamika zysku netto była znacznie niższa. W 2013 roku banki spółdzielcze wygenerowały wynik finansowy mniejszy o 22,5% niż w roku poprzednim, a banki komercyjne na poziomie 2012 roku. Wyhamowanie, a nawet obniżenie zysków wynikało z ograniczenia akcji kredytowej banków. Popyt na kredyty, szczególnie ze strony gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, został ograniczony. Banki miały także większe problemy z niespłacanymi kredytami. Spadek stóp procentowych do rekordowo niskich poziomów wpłynął na obniżenie przychodów odsetkowych. W efekcie obniżył się udział zysków generowanych przez banki spółdzielcze w wyniku netto sektora bankowego do poziomu 4,9% (tab. 4).

Na rentowność banków wpływa wiele czynników: wygenerowany zysk, który zależy od poziomu uzyskiwanych przychodów i ponoszonych kosztów, wartość i struktura aktywów, a także wielkość funduszy własnych. Koszty w bankach spółdzielczych kształtowały się na znacznie wyższym poziomie niż w komercyjnych. W 2013 roku koszty działania pochłaniały prawie 71%

Tabela 4. Efektywność banków spółdzielczych i komercyjnych w latach 2009-2013
Table 4. Efficiency of cooperative and commercial banks within 2009-2013

Wyszczególnienie/Specification	Wartość/Value					Dynamika/Dynamics [%] (rok poprzedni = 100/ previous year = 100)			
	2009	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
ROA % (wynik finansowy netto/aktywa)/ (net financial results/average assets):									
– spółdzielcze/cooperative banks	1,2	1,12	1,28	1,18	0,81	94,9	108,0	97,5	68,6
– komercyjne/commercial banks	0,8	1,10	1,28	1,23	1,14	132,5	116,4	96,1	92,7
ROE % (wynik netto/fundusze podstawowe)/(net financial results/ average base funds):									
– spółdzielcze/cooperative banks	10,5	10,5	11,6	11,1	7,9	99,2	110,8	96,0	71,0
– komercyjne/commercial banks	8,2	10,2	12,5	11,2	10,2	124,0	122,8	89,2	91,8
Wskaźnik CI (koszty działania/przychody)/ CI coefficient (activity cost/incomes):									
– spółdzielcze/cooperative banks	71,6	69,3	66,8	65,8	70,7	96,8	96,4	98,5	107,4
– komercyjne/commercial banks	52,9	50,6	49,3	49,1	50,8	95,7	97,2	99,8	103,5
Wynik finansowy [mld zł]/ Net financial results [bln PLN]:									
– spółdzielcze/cooperative banks	0,69	0,74	0,90	0,97	0,75	106,7	122,0	107,7	77,5
– komercyjne/commercial banks	7,59	10,9	14,3	14,5	14,7	143,9	131,0	101,3	101,2
Udział BS w wyniku netto sektora/ Share of cooperative banks in net results of bank sector [%]	8,3	6,3	5,8	6,3	4,9	75,8	91,5	108,2	77,7

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

przychodów banków spółdzielczych. Wskaźnik ten w bankach komercyjnych ukształtował się na poziomie 51%. Mimo wyższego poziomu kosztów, efektywność banków spółdzielczych w latach 2009-2010 kształtowała się na poziomie wyższym niż w bankach komercyjnych, a w latach 2011-2012 na zbliżonym do banków komercyjnych. W 2013 roku banki spółdzielcze wykazywały już niższą rentowność. Każde 100 zł aktywów generowało w bankach spółdzielczych 0,81 zł zysku netto, a w bankach komercyjnych 1,15 zł. Na 100 zł funduszy podstawowych przypadało natomiast 7,9 zł zysku netto w bankach spółdzielczych i 10,2 zł w komercyjnych. Banki spółdzielcze nie są instytucjami nastawionymi na maksymalizację zysku. Jednakże wyniki efektywności banków spółdzielczych nie odbiegają znacząco od wyników banków komercyjnych, co wykazała przeprowadzona analiza.

Wnioski

1. Banki spółdzielcze mają kilkuprocentowy udział w rynku usług bankowych, w zależności od przyjętej miary wielkości rynku. Pod względem poziomu udzielonych kredytów dla podmiotów niefinansowych udział w rynku w 2013 roku wyniósł 6,3%. Biorąc pod uwagę jedynie gospodarstwa domowe, a więc osoby prywatne, rolników przedsiębiorców indywidualnych, udział w rynku stanowił 6,4%.
2. W badanym okresie banki spółdzielcze zwiększały systematycznie udział w rynku z punktu widzenia gromadzonych depozytów. W latach 2010-2012 ponad 11%, a w 2013 roku 12,2% wszystkich lokat pozyskanych przez system bankowy od gospodarstw domowych zgromadziły banki spółdzielcze.
3. Rynek usług bankowych rozwijał się w całym badanym okresie. Przyrost kredytów i depozytów w bankach spółdzielczych w ostatnich latach analizy (2012-2013) był znacznie szybszy niż w bankach komercyjnych. Zjawisko to spowodowało zwiększenie znaczenia banków spółdzielczych na rynku kredytów i depozytów podmiotów niefinansowych. Nie wydaje się jednak, aby w Polsce w najbliższych latach możliwe było przekroczenie przez sektor spółdzielczy kilkunastoprocentowego udziału w rynku.
4. Koszty w bankach spółdzielczych pochłaniają znacznie większą część przychodów niż w bankach komercyjnych, jednak efektywność banków spółdzielczych kształtowała się w pierwszych latach analizy na poziomie wyższym niż w bankach komercyjnych, a w kolejnych latach (2011-2012) na zbliżonym do banków komercyjnych. W 2013 roku banki spółdzielcze wykazywały niższą rentowność. Powodem był niższy wynik odsetkowy.

Literatura

- Analiza sytuacji bankowego sektora spółdzielczego, w tym funduszy własnych, w 2012 r. oraz informacja o przebiegu prac nad możliwymi modelami działania zrzeczeń w kontekście Dyrektywy CRD IV oraz Rozporządzenia CRR.* 2013: Raport Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa.
- Cioch H. 2011: *Prawo Spółdzielcze*, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Czekaj J., Dresler Z. 2013: *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Podstawy teorii*, PWN, Warszawa.
- Dziawgo D., Zawadzki A. 2011: *Finanse przedsiębiorstwa. Istota, narzędzia, zarządzanie*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.
- Iwanicz-Drozdowska M., Jaworski W.L., Zawadzka Z. 2010: *Bankowość, zagadnienia podstawowe*, Wyd. Poltext, Warszawa.
- Kata R. 2013: *Spółeczna odpowiedzialność banów spółdzielczych w Polsce*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XV, z. 2, s. 144-151.
- Kołodziej E. 2009: *Banki spółdzielcze jako instytucje finansowe tworzące warunki dla funkcjonowania gospodarstw rolnych*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XI, z. 1, 211-216.
- Kołodziej E. 2010: *Udziałowcy jako grupa interesu banku spółdzielczego*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XII, z. 5, 84-89.
- Kołodziej E. 2014: *Banki spółdzielcze w Polsce w latach 2006-2012*, *Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*, nr 5, 33-46.
- Raport o sytuacji banków w 2009 r., 2010 r., 2012 r., 2013 r.* 2010-2014: Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa.

Summary

This paper identifies and examines the share and position of cooperative banks in bank services market in Poland within 2009-2013 as well as presents an assessment of banks effectiveness. The cooperative banks are the participants of bank services market and play very important role in Polish bank system. Their activity is tightly bound up with financing of agriculture and rural areas. The cooperative banks have the few percent share in bank services market. But as far as credits giving for non-financial entities the cooperative banks have 6,3% share in 2013. But the greatest role for cooperative banks to play and their position is strong in collecting the cash deposits by households (12,2%). The cooperative banks generated the higher level of cost but their effectiveness shaped at comparable level to commercial banks. Cooperative banks in Poland broaden the scope of services but it should be noted that during next years it is not possible to exceed more than ten percent share on bank services market.

Adres do korespondencji
dr Elżbieta Kołodziej
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie
Katedra Ekonomii i Agrobiznesu
ul. Akademicka 13, 20-950 Lublin
tel. (81) 461 00 61, w. 178
e-mail: elzbieta.kolodziej@up.lublin.pl